

TEMA
MUSEET
UDEN FOR
MURENE

MiD

Redaktion:

Merete Boel Essenbæk
Henrik Sell
Thea Højvang Rasmussen

Layout: Tryksager.Online

Forsidebillede: Den korte historie

Foto: Nordjyske museer

Bagsidebillede: Museum Sønderjylland afholder undervisning for børn og unge samt familier om arkæologi på arkæologiske udgravninger i Sønderjylland.

Foto: MSJ.

MiD bestyrelsesmedlemmer:

Thea Højvang Rasmussen (kst. formand)
Afdelingsleder Formidling og Udstilling
Nordjyske Museer
Algade 48 | 9000 Aalborg
Tlf: 25 19 74 06 | thea.hojvang@aalborg.dk

Rikke Johansen Smidt (kasserer)
Formidlingsinspektør; Viborg Museum
Hjultoret 4 | 8800 Viborg
Tlf: 87 87 38 11 | rj@viborg.dk

Merete Boel Essenbæk
Museumsformidler; Museum Sønderjylland
Aastrupvej 48A | 6100 Haderslev
Tlf: 30 80 26 87 | mees@msj.dk

Wencke Maderbacher
Formidlingsleder; Moesgaard Museum
Moesgaard Allé 15 | 8270 Højbjerg
Tlf: 24 79 17 79 | wma@moesgaardmuseum.dk

Henrik Sell (suppleant)
Tidligere vicedirektør og formidlingschef
Naturhistorisk Museum
Blåmunkevej 26 A | 8240 Risskov
Tlf: 20 45 75 52 | henrik.sell@gmail.com

INDHOLD

FORMIDLING UDEN FOR MUSEETS MURE	3
Thea Højvang Rasmussen	
POP-UP Udstillinger i Forstaden	5
Lisbeth Hollensen	
STÅLSAT BY – INDUSTRIHISTORIE SOM KATALYSATOR	8
Nadja Solem Solgaard	
UDEN FOR MUSEET – INDEN FOR MURENE	11
Rasmus Thorup Kildegaard og Marie Brinch	
KUNST OG KUNSTNERE TO GO	15
Peter Juul	
DET RULLENDE MUSEUM	19
Jesper Nørskov Pedersen	
DEN KORTE HISTORIE – MUSEET FLYTTER UD	22
Lykke Olsen og Thor Bæch Pedersen	
ET LOKALT EKSEMPEL PÅ EN GLOBAL KATASTROFE	26
Søren Werther Kjær Rasmussen	
EN Å... HVAD ER DET FOR ET FAG?	30
Troels Riknagel	
MØD MUSEUMSGÆSTEN UDENFOR MURENE	34
Karen Torp-Pedersen og Søren Moesgaard Bjørnsen	

FORMIDLING UDEN FOR MUSEETS MURE

Museer har traditionelt set været betragtet som bastioner for kultur og viden inden for deres solide vægge. Men væggene slår revner og murene rives ned.

AF THEA HØJVANG RASMUSSEN

Den danske museumsverden har længe været i en rivende udvikling indenfor formidling og udstillingsmedier, og inden for en kort årrække er der skudt en række af nye museer op med stærke og vedkommende fortællinger og udstillinger for museets brugere. Dog er der borgere, som aldrig sætter deres fod på et museum – borgere som af en eller anden grund ikke benytter sig af museumsbesøg, og som museerne bør være sig meget bevidste om. Museerne kan bevæge sig ud over de velkendte fysiske udstillinger og museumsrum, ud i lokalsamfundene, byerne og de vidtstrakte landskaber. Denne ekspansion udfordrer museernes rolle og formål, og vi er nødt til at spørge: Hvad sker der, når museet ruller formidlingen uden for vores faste bastioner?

Museerne møder en bred vifte af interessante borgergrupper og samarbejdspartnere i dette nye territorium. Det åbner døren for innovative formidlingsgreb og koncepter, der kan berige og engagere en bredere skare af

mennesker. Men det mest interessante spørgsmål er, om vi kan skabe kulturel værdi for dem, der bor i både bynære områder og de mere afsidesliggende landsbyer.

I denne udgave af MiD-magasinet vil vi udforske eksempler på museer i Danmark, der har kastet sig ud i denne form for formidling og dele deres erfaringer med at søge nye målgrupper, som hverken søger eller bevæger sig ind på de fysiske museer. Derudover vil magasinet også behandle hvordan ekstern finansiering kan støtte og gøre disse initiativer bæredygtige. Forfatterne giver hver deres bud på hvordan formidling i byrum, landskaber og fællesskaber kan udvikle deres formidlingstraditioner og eksperimentere med andre perspektiver og fortællinger, hvor historien ikke er indrammet af den traditionelle formidlingsform.

Når museerne fysisk bevæger sig ud i lokalsamfundene og aktivt opsøger borgerne skabes en anden mere direkte forbindelse mellem historien, kunsten eller naturen og borgere.

Ved Fovrfeld Gravlund i Esbjerg har Sydvestjyske Museer, gennem QR koder og infotavler i det fri, åbnet dørene til en fortælling om 1.500 krigsgrave fra 2. Verdenskrig. Formålet er klart: At skabe forbindelse mellem besøgende og de omkomne, der hviler på gravpladsen.

I Nordjylland har Nordjyske Museer udviklet et nyt selvbetjent udstillingskoncept, "Den Korte Historie". Her forlæder historierne de fysiske museer og rykker ud i det nordjyske landskab, hvor begivenhederne oprindeligt udspillede sig. Et nyt perspektiv på formidling, der bogstaveligt talt følger i fodsporene på fortiden.

Museum Østjylland undersøger, med projektet "Museet tæt på dig", museets rolle som drivkraft for positiv udvikling i landområder. Små- og mellemstore byer oplever nu en rullende museumserfaring, hvor lokale samarbejder og spiller en central rolle for projektets succes.

Forstadsmuseet i Brøndby og Hvidovre bryder med den gængse opfattelse af at et museum er en fysisk lokation. "Historien i Gaden" er deres svar på spørgsmålet om, hvor museet er placeret. Historien er ikke gemt bag lukkede døre, men ude i byens rum, hvor kulturarven synliggøres og gøres tilgængelig for alle.

Nationalmuseet og Museum Lolland-Falster deltager også i bevægelsen mod at møde publikum uden for de traditionelle rammer. Nationalmuseet når ud til dem, der sjældent vælger museet som deres destination, mens Museum Lolland-Falster eksperimenterer med at spille en aktiv rolle som dannelsesaktør ved at bringe museet til unge voksne, der afsoner i fængsler.

Denne samling af artikler viser, at museer ikke længere er begrænset af fysiske mure. De træder ud i verden, bringer historierne til folket og bliver en integreret del af lokalsamfundene. Museet uden for murene er et nyt kapitel i formidlingen af vores fælles historie.

I ønskes god læselyst

På vegne af MiDs bestyrelse

Thea Højvang Rasmussen
konstitueret formand for MiD – Museumsformidlere i
Danmark

► Container-udstillinger giver mulighed for skiftende fortællinger om stedets kulturarv og kan opleves på alle tider af døgnet året rundt. Foto: Lisbeth Hollensen.

UDEN FOR MUSEET – INDEN FOR MURENE

På Museum Lolland-Falster eksperimenterer vi med hvad, dannelse er ved at formidle til unge voksne, der afsoner i Storstrøm Statsfængsel. Uden for museet og inden for murene opdager vi nye perspektiver på, hvordan vi, som museum, kan spille en unik rolle som dannelsesaktør.

AF RASMUS THORUP KILDEGAARD, MUSEUMSINSPEKTØR MUSEUM LOLLAND-FALSTER & MARIE BRINCH, ARKÆOLOG MUSEUM LOLLAND-FALSTER

”Hvad fuck! Var der ingen danskere i stenalderen!?”

I et klasseværelse i Storstrøm Statsfængsel på Nordfalster sidder knap 20 indsatte. De har alle domme på minimum syv år. Foran dem står to museumsinspektører og en pop-up udstilling, der handler om overgangen fra jægerstenalder til bondestenalder.

Udstillingen består af genstande fra Museum Lolland-Falsters pædagogiske samling såsom lerkrukker, forskellige dyreskind og -kranier, stenøkser og andre flintredskaber. De ligger på et højt bord, der er boltet fast til gulvet. Over bordet svæver en tidslinje i form af en tøjnsnor, hvorpå billeder fra forskellige historiske begivenheder er sat fast med klemmer. De indsatte har selv identificeret billederne og gættet på årstal. Til et billede af grundloven udbryder en af de indsatte: ”Det er den dér, der står i glasmontren inde på Christiansborg. Var det ikke 1849?”

Tidslinjens formål er at sætte stenalderen i et kronologisk perspektiv: ”Vi skal cirka 6000 år tilbage i tiden, til overgangen mellem jæger- og bondestenalder. Det er ét af de vigtigste tidspunkter i vores historie”, fortæller arkæolog Marie Brinch, inden hun introducerer et billede af pigen Lola.

Lola er en kunstners bud på, hvordan en pige fra stenalderen så ud. Billedet baserer sig på fund fra museets udgravninger forud for etablering af forbindelsen over Femern Bælt. Et af fundene var en klump gennemtygget birkebarksbeg, der indeholdt spyt med DNA-materiale, som blev analyseret. Resultaterne afslørede en pige eller kvinde med

mørk hud, mørkt hår og blå øjne. Det billede får en af de indsatte til at udbryde: ”Hvad fuck! Var der ingen danskere i stenalderen!?”. Den indsatte vælger vi at kalde Yusuf, og har selv mørk hud og hår. Alle de indsattes navne er opdigtet af hensyn til krav om anonymitet.

Jan og Yusuf

De indsatte har delt sig i to grupper, med etniske danskere i den ene og andre etniske baggrunde i den anden gruppe. Flere fra Yusufs gruppe gestikulerer grinende over mod de etniske danske, der sidder lidt mutte og iagttager Lola-billedet. ”Er det ikke mere sandsynligt, hun bare var en slave?”, svarer en indsat, som vi vælger at kalde Jan, fra den etnisk danske gruppe. Nu er det hans gruppes tur til at grine. Begge grupper lytter og stiller spørgsmål, mens de racistiske drillerier grupperne imellem efterhånden toner ned.

Marie fortæller, at da Lola levede begyndte en stor forandring. Man begyndte at dyrke korn og holde husdyr, men det var også et enormt kulturskifte. Den gamle levevis måtte vige for en ny kultur og et nyt folk. Lolas DNA viser, at hun nedstammede fra de ”oprindelige” jæger-samlere, men spørgsmålet er, om hun levede som jæger eller bonde? Eller måske udelukker det ene ikke det andet? Marie spørger ud i lokalet, mens Jan og Yusuf og de andre lytter.

Formidling gennem deltagelse

I løbet af dagen prøver de indsatte forskellige aktiviteter.

▲ Pop-up udstilling gennem security. Fængslet har strenge krav til hvad, der indføres. Blandt de medbragte genstande var flintredskaber, skind og knogler, lagt i kronologisk rækkefølge, for at vise udviklingen fra jæger- til bondestenalder. Foto: Storstrøm Fængsel.

▲ Museumsinspektør Rasmus Thorup Kildegaard og arkæolog Marie Brinch, bruger pop-up udstillingen som omdrejningspunkt for fortællinger, øvelser, konkurrencer og quizzer. Foto: Storstrøm Fængsel.

Der er en øvelse, hvor de diskuterer sig til enighed om hvad, der var vigtigt i stenalderen: leg, tryghed, mad og kærlighed. Rækkefølgen er ikke det egentlige mål. Det er samtalerne, som de har undervejs. En stor fyr, som vi vælger at kalde Nikolaj, sætter, uden tøven, leg øverst: "De skal kraftedme lege de unger". Men Yusuf ryster på hovedet: "Jeg forstå ikke, hvorfor leg er vigtigt".

Til sidst laver de indsatte et stenalderinspireret måltid baseret på råvarer, som, vi ved, var tilgængelige, da Lola levede. De har fået udleveret andebryst, bær, selleri, forårsløg, perlebyg og hasselnødder. De indsatte tilbereder, komponerer og anretter selv maden. Nogle af dem har arbejdet som kokke uden for murene, så de diskuterer retten og sætter de andre i sving. Jan og Yusuf deltager ikke. Til gengæld sidder de to længe og taler sammen i et hjørne.

Efter en times aktivitet og glade råb fra køkkenet, bliver der spurgt, hvordan maden skal serveres. "Vi kører med fuld service" lyder svaret. "Aj, det mener du bare ikke" beklager enkelte sig, men straks hentes bestik og tallerkner, og maden anrettes med stor akkuratess.

Krammer til afsked

Efter seks timers stenalderworkshop er det tid at sige farvel. De indsatte skal tilbage på deres afdelinger, og der kan gå lang tid, før de ses igen. De tager afsked ved to og to at løfte

deres hænder og slå dem sammen, så det giver et lille smæld. Enkelte trækker hinanden ind med skulderen til en form for mini-kram. Men det gælder ikke for os, museumsinspektører. Vi får et solidt håndtryk, et nik med øjenkontakt og et "Tak".

Som nogle af de sidste tager også Jan og Yusuf afsked. De slår også deres hænder sammen, trækker hinanden ind til den lille krammer, og med den frie hånd klapper de også hinanden på ryggen.

Normal museumsgæst

Fængselsbesøgene er en del af Museum Lolland-Falsters projekt "Rødder", som er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen. I projektet gennemføres en række kvalitative interviews med de indsatte. De viser, at vi har at gøre med en gruppe, for hvem vold og kriminalitet har været en dominerende faktor det meste af deres liv. En af de indsatte fortalte efterfølgende til lærerne om forløbet, at det var "... rart at føle sig som en normal museumsgæst...".

En indsat, som vi vælger at kalde Ali på 21 år, er søn af en bandeleder og har levet hele sit liv omgivet af kriminalitet og vold i et boligområde, som han selv betegner som "slum", fortæller: "Selvfølgelig har man brug for museer. Ellers bliver man født ind i en tom verden, alene uden at reflektere over noget". Han er født i Danmark, men betegner sig også som

▲ Akkuratesse! Med stor omhu anrettes Lolas yndlingsmåltid. Grundet strenge krav til anonymitet, optræder de indsatte ikke på billederne. Kun deres hænder må vises - såfremt der ikke er genkendelige tatoveringer. Foto: Storstrøm Fængsel.

▲ Fantastisk smag! "Når bare grøntsagerne bliver stegt i andefedt", griner en af de indsatte, inden selleri-stykker plumpes i. Og det smagte virkelig fantastisk. Foto: Storstrøm Fængsel.

palæstinenser. Han er halvt af hver, siger han. Men omvendt, når han taler om fortiden, siger han vi: "Det er vigtigt at kende fortiden og det land, vi har været, og det vi har været igennem."

Museer øger tilknytning og anerkendelse

Ideen om at være "normal museumsgæst" virker ikke som en stærk anerkendelsesposition i de miljøer, de indsatte begår sig i. De indsatte er både kritiske og nysgerrige, og forsøger på ingen måde at behage os fra museet. De er ligefremme og ærlige. Vi kan altså i høj grad stole på deres udsagn, og de efterspørger tilsyneladende oplevelser, som kan give følelsen af normalitet ved at være en "normal museumsgæst".

Interviewene viser en stor tillid til hvad, vi, som museumsinspektører, fortæller dem, og en respekt for museer generelt. Samtidig tyder det også på, at fortællinger om fortiden kan bidrage til en oplevelse af tilknytning og anerkendelse.

Jan og Yusuf's møde med Lola gav først anledning til racistiske drillerier. Men hun blev måske også et fælles tredje, hvori de kunne mødes og danne nye perspektiver og positioner, som at være normale museumsgæster. I hvert fald for en stund.

Dannelsesaktør

I projektet har vi valgt at arbejde med kilder og genstande i brugerstyrede aktiviteter og fortællinger om stenalderen, og perspektiveret dem i aktuelle temaer som diskussioner om kultur og danskhed.

Deltagerne udviste nysgerrighed og fascinationen af en fælles fortid og en høj grad af respekt for og tillid til museer og museumsinspektører. Det kan give os en unik anledning til at blive en dannelsesaktør. Med ordet aktør bliver vi opsøgende og interagerende. Det kan være ved rent fysisk at træde ud af museet og opsøge nye grupper. Men først og fremmest ved aktivt at sætte viden og perspektiv i spil i forhold til aktuelle samfundsproblematikker.

Med valget af Lola, som tema, er vores intension at forstyrre antagelser om eksempelvis danskhed. Vi kan ikke sige hvad danskhed er eller ikke er – eller om det overhovedet er. Men vi kan udfordre og kvalificere forståelser, og skabe lokale fælles oplevelser med fortiden som samlingspunkt, der danner nye perspektiver. Og måske kan vi, som Jan og Yusuf, skilles som venner alle vores forskelligheder til trods.

Projektet "Rødder" er støttet af Slots- og Kulturstyrelsens pulje til styrkelse af museets relevans for nye grupper. ■

▲ Museum Sønderjylland afholder undervisning for børn og unge samt familier om arkæologi på arkæologiske udgravninger i Sønderjylland. Foto: MSJ.

MiD | www.museumsformidlere.dk

- er foreningen for museumsformidlere i Danmark og for andre, som interesserer sig for at formidle kunst, kultur og natur.
- prioriterer fagligheden i formidlingen og sætter fokus på faget .
- ønsker at styrke det tværfaglige samarbejde.
- styrker det kollegiale potentiale.
- arbejder for at opkvalificere formidling gennem styrkelse af såvel nationale som internationale samarbejder.

Bliv medlem af MiD

Et årligt medlemskab koster kun 350 kr. og du får muligheden for at netværke på formidlingsfagligt niveau, deltage i museumsfaglige debat- og temamøder, tage med på en veltilrettelagt studietur til et andet EU-land og ikke mindst får du MiD-magasinet, fyldt med museumsfaglige og aktuelle artikler fra den danske museumsverden.

Meld dig ind i foreningen på: kasserermid@gmail.com

Følg os også på Facebook